

Ihsanı şahane: Altın dolu kırmızı kese...

Saray odasında mangal devirme!

Yazan: Cemaleddin Bildik

Refi Cevat Ulunay ile bir mülakat — O zamanın gazeteciliği — «Al şu keseyi, öp başına koy ve kabul et! — İkinci mabeyincinin tarzı — Kayısı şekerlemesi — Yangın var! — Deli Ahmetle bir mülakat — Sepete atılan bir yazı — Çiftlik hayatı...

Küçük bir şifrinin, bir spor, haberinin, on beş yirmi satırlık bir nesrinin gazetede neşredildiğini görmelelerinden sonra o hevesle gazetecilik mesleğine atılmış muharrirlerimiz az değildir. Çünkü AKŞAM'da gazetecilik hayatından bahsettiğim Ercüment Ekrem Talu da öyle olmamış mı? Daha Mektebi Sultaninin birinci sınıfındayken yazdığı «Güvercin» başlıklı nesri ile 50 yıl evvel Babıâli'ye gelmiş ve yazmış, yazmış, yazmış.. Ömrü oldukça da yazacak... Bana öyle geliyor ki bu yıpratıcı, üzücü ve hırpalayıcı meslek tipki «dökülmez mürekkep hokkalarına benzer!.. Girildiği gibi kolayca çıkılmaz!..»

Ercüment Ekrem Talu'dan sonra, bugün de, hayatını pek enteresan bulduğum Refi Cevat «Ulunay» la konuşuyorum:

— Söyleyin bakayım, dedim, bu mesleğe siz nasıl girdiniz?

— Galatasarayda iken, diyor, «Ertenk» adıyla bir gazete çıkarıyorduk. Bu gazetede arasına yazılarının çıkması beni mesleğe yaklaştırdı. Mezun olunca edebiyat hocamız Teyfik Fikrete müracaat ederek: «Hocam! dedim. Ben gazetecilik yapmak istiyorum. Tavassutunuzu ricaya geldim.» Teyfik Fikret, beni yukarıdan aşağı bir süzdü, sonra da «Peki öyleyse, dedi, otur bakayım şu iskemleye...» Oturdum. Bir kartvizit çıkarıldı, arkasına bir şeyler yazdı, zarfa koyup kapadı: «Alınız! dedi. Tanın gazetesine gidiniz, Hüseyin Cahit beyi görünüz ve bu kartı veriniz!» Sevinç içinde çıktım yanından... Tutum Tanın'ın yolunu...

Artık ben gazeteciyim!...

O zaman 19 yaşında, ateş gibi bir delikanlı olduğumu söyleyen Ulunay, diyor ki:

— Hüseyin Cahit kartı okuduktan sonra bana döndü: «Oğlum!» diye hitab ederek:

— Git içeriye, Muhiddine söyle ve çalışmağa başla... Demesin mi?...

Aman ne çabuk olmuştu bu iş... Gazeteci oldum diye sevinerek yan odaya geçtim, Muhiddin «Birgen» beyi gördüm... Gazetenin tahrir müdürüydü Muhiddin bey... Bana yan tarafa, bir masa gösterdi. Üstüne de Fransızca bir ajans telgrafı koyduktan sonra:

— Şu telgrafı, dedi, tercüme ediniz!

Başladım çalışmağa... Fakat «Ben gazeteci oldum!» diye öyle sevinç içindeydim ki utanmasamı kalkıp şıkır şıkır oynuyacağım... Tercümeyi bitirdikten sonra yazıyı Muhiddin beye verdim, bir de aferin aldım.»

Resmi küşattan sonra

Ulunay, şöyle devam etti:

«— Keytime diyecek yoktu... Akşamları eve gitmek istemiyor, hep matbaada kalsam ne olur diye düşünüyordum. Hele sabahları gelirken ucuymuyordum sanki... Uzatmıyayım, bir gün bana bir vazife verdiler. Taşkıslada askerî yemekhaneler yapılmıştı. Bunun resmi küşadına gidecek, dönüp yazısını yazacaktım. Gazeteci olarak ilk defa bir resmi küşada gidiyordum. Nutuklar söylendi, ziyafet verildi. Matbaaya dönünce oturdum masaya, başladım çalışmağa... İlk röportajım olacağı için de öyle bir özene bezene yazıyordum ki sorma!... Taşkıslayı biliyordum. O binanın tarihi de maşum... Hapisler, işkenceler ve saire... Binanın duvarlarını konuşurdum, merdivenlerini dile getirdim ve öyle bir edebiyata kaptırdım ki deme gitsin... Tamam altı yedi eseri cedt boyunda kâğıt doldurmuşum. Altına imzama da atarak Muhiddin beye verdim. Yazıya bir göz attı ve Teyfik beye vermeme söyledi. Bu Teyfik bey, Selânikli Şeyhülmu-harririn Teyfik beydir. Aynı zamanda gazetenin ikinci yazı işleri müdürüydü. Yazımı okudu, önüne bir temiz kâğıt çekti, kalemle eline aldı; «Dün Taşkıslada yemekhanelerin resmi küşadı yapılmış; yüksek rütbede zevat hazır bulunmuş; nutuklar irad edilmiş; yemekler bittikten sonra da merasim bitim bulmuştur.» di-

Dünkü ve bugünkü Refi Cevat Ulunay

ye iki üç satırlık bir haber yazdı. Benim altı yedi sahifelik edebiyatı da carart diye yırtıp sepete attı!... Teessürümden ağlıyacak hale gelmiştim. Tabii sesimi çıkaramadım. İşte bu, bana ders oldu, gazeteye nasıl yazı yazıldığını öğrendim...»

Saray muhbirliği ve altın dolu kese

Şurada bilhassa işaret etmek isterim ki Ulunay, sadece muharrir değil, aynı zamanda da bir aktördür. En basit hikâye ve fıkraları bile kendine pozlar vererek el hareketleri, göz kaydırmaçları, ses değiştirmeleri arasında öyle güzel anlatır ki gülmek kabil değildir. Taşkısladaki yemekhanelerin resmi küşadına ait yazısından sonra gazetenin saray muhbirliğine verildiğini söyleyerek anlatıyor:

«— 250 kuruş maaşla tayin edilmiştim bu vazifeye! diyor. Fakat o zamanın 250 kuruşu da şimdiki 250 liradan çok daha iyi idi... Saraya gelenleri, gidenleri yazıyor, bir şey ederse ederlerse onu matbaaya götürüyordum. Bir gün beni Cebî hümayun kâatibi Hafız İsmail Hakkı efendinin aradığını söylediler. Ben de sarayda idim. Odasına gittim. Ayağa kalkarak karşıladı:

— Efendimiz, dedi, size ihsanı şahane de bulunuyorlar.

Afallaştım. Sultan Reşat bana ne diye ihsanı şahane de bulunsun?..»

— Kabul edemem efendim! dedim. Gazetem bana maaşımı muntazaman veriyor...

Hafız İsmail Hakkı efendi bana öyle bir çıkıştı ki:

— Sus! dedi. Padişahın ihsanıdır bu!... Alacaksınız, öpüp başınıza koyacaksınız ve kabul edeceksiniz...

Uzattığı kırmızı keseyi aldım. Dedim gibi yaptım. Öptüm başıma kodum. Oradan ayrılmak üzere geri geri çekilirken müthiş bir gümbür-tü!... Arkamdaki göbekli mangalın tablasına basmışım. Mangal devrildi. Ateşler halının üstüne saçıldı. Hafız İsmail Hakkı efendi bağırıyordu:

— Yangın!.. Yangın!.. Yetişin yangına!..

Hademeleler koştu, ateşler toplan-

dı, sular döküldü. Saray da muhakkak bir yangından kurtuldu.

— Kaş altın çıktı keseden?

— Matbaaya dönmek üzere bir arabaya atladım. Keseyi de arabada açtım. Sarı sarı liralar... Tamam 35 tane...

— Ne yaptınız, nerejere gittiniz o akşam?

Ulunay, tebessüm ederek, gözlerini konuşurarak cevap verdi:

— Be birader, dedi, o zamanın gençliğine göre gittiğim yer sorulur mu?

Berberlik

Ulunay, bir müddet daha mesleğinin başlangıç yerini olan Taninde çalıştıktan sonra İdam'a geçmiş, orada siyasi tefrikalar tercümesine başlamış. Şehrah gazetesinde Reşat Nuri, Refik Halid ve Acem Hüseyin'le birlikte çalışmış; bundan sonra da kendi gazetesi olan «Alemdar» ı çıkarmış... Alemdar gazetesinde Ulunayın başına gelenleri hemen hemen herkes bilir. Maşum sürgün hâdisesi de bu gazetede iken vuku bulmuştur. Ulunay, hâtıralarının bu noktasına gelince:

«— Ne gariptir ki, dedi, bütün mukadderatımız Refik Halid Karay'la birlikte yürümüştür. İlkokul çağında İken Şemsülmaarif'te beraberdik, gazetecilik mesleğine beraber girdik. Aynı menfaya gittik, aynı politikayı takib ettik, aynı senede menfada bulduk. Aynı sene menfadan döndük, döndüğümüzdenberi de aynı meslekte çalışıyoruz.»

Menfadan döndükten sonra da her gün fıkra yazan, bu arada mecmualara da makaleler yetiştiren Ulunay, bana bir deli ile yaptığı mülakatını gazetecilik hayatının enteresan bir hâtırası olduğunu söyleyerek diyor ki:

Deli ile mülakat

«— Taninde çalıştığım sıradaydı. Boğazlığında Paşabahçe yanındaki İncir köyünde Ahmet adında odun yarıcısı, baltasını kaptığı gibi sokağa fırlamış, kime rasladıysa varmış baltayı... Böylelikle 8 - 10 kişiyi öldüren Ahmet, delidir diye eski Zap-tiye Kapısındaki müşahedehane'ye götürülmüş... Gazete, bu deli ile mülakat yapmağı bana bir vazife olarak verdi. Gittim. Güç hal ile müşahedehane'ye girdim. Güllâbicibaşı benim diyerek yanıma gelen adamın odasına gittik. Ahmed'i getirdiler. Güllâbicibaşı, bu eimde balta 8 - 10 adam öldürmüş deliyi göstererek:

— Sor bakalım! dedi. Ne soracaksınız?..

Korku içinde Ahmed'e döndüm. Gözüm bu ara kapıya ilişti. Bir de ne göreyim; donları gırtlaklarına kadar çekilmiş bir sürü deli üst üste yığılmışlar, kapı aralığında beni seyrediyorlar. Dillerini çıkarıyorlar, kaş göz oynatıyorlar... Deli ile ne konuşulur zaten... Soracaklarımı da unuttum... Ya!..»

— Ahmet! dedim. Neye öldürdün o adamları?..

Ahmet dik dik yüzüme baktı, sonra da öyle bir küfür savurdu ki olduğum yerde kalakaldım. Küfürün arkasından da:

— Sana ne oluyor? dedi ve başını yan tarafa çevirerek dımdık durdu! Ağzından tek kelime çıkmadı bir daha... Fakat bu yazımı günlerce uzattım ve sepetlik olan resmi küşat yazımın acısını çıkardım...»

O zamanın gazetecileri

— O zamanın patronları, muharrirlerini korurlar mıydı?

— Çook!.. Kısa bir vaka anlatayım... Saray muhbirliğim zamanında idi. Bulgar kralı saraya gelmişti. Ben de orada idim. İkinci Mabeyinî Teyfik beyin yanından geçerken «Baktım şu gazetecilerden!» dedi... Duydum. Gazeteye döndüm; hâdiseyi Hüseyin Cahit beye anlattım. Saraya telefon ettim ve «Benim gazetemi tenasül edene tarzıye verilmediği takdirde saraya ait hiçbir yazı gazeteye giremez» dedi. Bunun üzerine Teyfik bey arabasına binerek matbaaya geldi. «Nerede imiş o mesleğini seven bey!»

(Arkası 8 ncı sahifede)

